

*Cum*  
**SĂ DEVII**  
**FAIMOS**

*Einsteini pierduți, superstaruri*  
*uite și modul în care au*  
*apărut **Beatleșii***



**CASS R. SUNSTEIN**

Traducere din engleză de  
**Louis Ulrich**

Titlul și subtitlul originale: *HOW TO BECOME FAMOUS  
Lost Einsteins, Forgotten Superstars and How The Beatles Came to Be*  
Autor: Cass R. Sunstein

**Copyright © 2023 Cass R. Sunstein**

**Copyright © Publica, 2024 pentru prezenta ediție**

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această carte nu poate fi reprodusă sau difuzată indiferent de formă – scris, foto sau video –, exceptând cazul unor scurte citate sau recenzii, fără acordul scris din partea editorului.

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**  
**SUNSTEIN, CASS R**

**Cum să devii faimos : Einsteini pierduți, superstaruri uitate și modul în care au apărut Beatleșii /**  
Cass R. Sunstein ; trad. din engleză de Louis Ulrich. – București : Publica, 2024

ISBN 978-606-722-634-8

I. Ulrich, Louis (trad.)

159-9

**EDITORI:** Cătălin Muraru, Silviu Dragomir

**DIRECTOR EXECUTIV:** Adina Vasile

**REDACTOR-ȘEF:** Ruxandra Tudor

**DESIGN COPERTĂ:** Alexe Popescu

**REDACTOR:** Cristina Bălan

**CORECTOR:** Rodica Crețu

**DTP:** Florin Teodoru

O vedetă rock'n'roll vrei să ajungi?  
Ascultă aici vorba mea:  
O chitară electrică să-ți iei atunci,  
Apoi fă-ți timp și învață a cânta.

- *The Byrds*

Am mai văzut apoi sub soare că nu cei iuți aleargă,  
că nu cei viteji câștigă războiul, că nu cei înțelepți  
câștigă pâinea, nici cei pricepuți bogăția, nici cei  
învățați bunăvoința, ci toate atârnă de moment și  
de împrejurări.

- *Eclesiastul*

*Interviewator:* Îmi dau seama că tu habar n-ai de  
ce ești popular, chiar nu știi de ce ești popular.

*Bob Dylan:* Chiar nu m-am luptat pentru asta. S-a  
întâmplat, știi? S-a întâmplat așa cum se întâmplă  
orice altceva. O simplă întâmplare. Nu încerci să  
înțelegi întâmplările. Apreciezi întâmplările. Așa  
că nici n-o să vorbesc despre asta.

# Cuprins

Prolog: Răscrucea .....	11
-------------------------	----

## **PARTEA ÎNTÂI** | Remarcabil

1. Uși glisante .....	23
2. Șocuri și surprize .....	51
3. Magie .....	73
4. Elefantul din cameră .....	103

## **PARTEA A DOUA** | Icoane

5. „Furate, furate fie merele tale” .....	129
6. Forța .....	149
7. Irezistibilul Stan Lee .....	165
8. Bob Dylan și obișnuința .....	179
9. Cea mai mare provocare a lui Houdini .....	199

<b>10.</b> Cultul lui Ayn Rand .....	213
<b>11.</b> John, Paul, George și Ringo .....	227
Epilog: „Plasat în situații favorabile” .....	237
Mulțumiri .....	241
Note .....	245

# Prolog

## Răscrucea

Suntem pe 9 februarie 1964.

Aproximativ 73 de milioane de americani se înghesuie în jurul televizoarelor. Sunt cu nervii întinși. Ard de nerăbdare. Asistă la prima reprezentație live în America a unui nou grup muzical. Grupul are un nume improbabil: The Beatles.

La 23 de ani, John Lennon și Ringo Starr sunt cei mai în vârstă. Paul McCartney are 21 de ani. George Harrison are doar 20 de ani. Tinerii muzicieni apar la *Ed Sullivan Show*, o emisiune de divertisment populară, dar demodată. Pentru prezența fizică în studio s-au vândut 728 de bilete; fuseseră 50 000 de cereri.<sup>1</sup>

Ed Sullivan prezintă interpreții:

Ieri și astăzi, teatrul nostru a fost plin de ziarști și de sute de fotografi veniți din toată țara, iar acești veterani au fost de acord cu mine că acest oraș nu a mai asistat vreodată la un asemenea entuziasm precum cel stârnit de acești tineri din Liverpool care se numesc Beatles. În seara asta vă vor încânta de două ori. Chiar acum și, din nou, în a doua jumătate a emisiunii noastre. Doamnelor și domnilor, The Beatles! Să-i invităm în scenă.<sup>2</sup>

Trupa începe cu „All My Loving”, cântat de McCartney: „Close your eyes and I’ll kiss you/Tomorrow I’ll miss you” („Închide ochii și-o să te sărut/Mâine îmi va fi dor de tine”).

Adolescentele din public țipă și urlă. Țipă atât de tare încât aproape că îl acoperă pe McCartney. Membrii grupului zâmbesc și privesc mulțimea în delir cu uimire, ba chiar cu neîncredere.

Neîncrederea este de înțeles. Cu doi ani în urmă, Beatleșii nu reușiseră să obțină un contract de înregistrare în Anglia. Nimeni nu semna cu ei. Se gândeau chiar să renunțe.

Unii oameni sunt loviți de fulger. Beatleșii au fost loviți de fulger, la fel și Taylor Swift, la fel și Bob Dylan. La fel au fost Leonardo da Vinci, Jane Austen și William Blake. La fel au fost Steve Jobs și Johann Sebastian Bach, la fel și Barack Obama.

Unii oameni nu sunt loviți de fulger, motiv pentru care nu ai auzit de ei. După cum a spus Benjamin Franklin: „Au existat suflete la fel de mari ca oricare dintre cele mai faimoase, dar care nu au cunoscut faima”.<sup>3</sup>

Există Beatleși pierduți, Swift pierdute, Dylani pierduți, Da Vinci pierduți, Austen pierdute, Blake pierduți, Jobs pierduți, Bach pierduți și Obama pierduți – oameni cu un talent extraordinar care nu au avut niciodată noroc și, ca urmare, nu au fost loviți de fulger – sau oameni care au fost cândva loviți de fulger și, prin urmare, au avut o șansă, dar care au fost uitați și pierduți. Unii oameni sunt loviți de fulger după moartea lor. (Bach este un exemplu, la fel și Margaret Cavendish, despre care vom vorbi mai târziu.)

Desigur, ideea de a fi lovit de fulger este doar o metaforă și trebuie înțeleasă ca incluzând o serie întreagă de evenimente: unde te-ai născut, când te-ai născut, pe cine ai întâlnit, cine te-a încurajat, cine te-a înfuriat, cine te-a ajutat, cine te-a inspirat, cine ți-a zâmbit, de cine te-ai îndrăgostit, de cine nu te-ai îndrăgostit, cine ți-a dat un contact sau o portavoce (sau un contract), dacă ai beneficiat de vreun efect de turmă și cine te-a promovat.

O situație nu seamănă cu alta. Un prilej nu seamănă cu altul. Și pentru fiecare întâlnire, inspirație și zâmbet există o întâlnire ratată, o inspirație care nu s-a produs, o privire goală, o expresie distrasă, o legătură care nu a existat sau o grimasă.

Unul dintre obiectivele mele aici este să subliniez rolul crucial al serendipității și al norocului, ceea ce înseamnă că ar fi o greșeală să atribui un succes spectaculos calităților intrinseci ale celor care reușesc. Desigur, este adevărat că cei care reușesc ar putea foarte bine să fie extraordinari. Beatlesii au fost extraordinari, la fel și Taylor Swift. Desigur, este adevărat că fără caracterul lor extraordinar s-ar putea să nu fi ajuns prea departe.

Dar cum au devenit extraordinari? În ce fel au devenit extraordinari? În orice caz, extraordinaritatea lor nu a fost suficientă pentru a-i duce acolo unde au ajuns. Nenumărați oameni extraordinari din domeniul afacerilor, al politicii, științelor și artelor nu ajung niciodată foarte departe. De asemenea, îmi propun să deschid cutia neagră a serendipității și să văd ce am putea descoperi acolo. Într-o oarecare măsură, cel puțin, serendipitatea poate fi concepută.

Iată o modalitate de a te gândi la asta. Viața este o serie de loterii. Cu toții am intrat în multe dintre ele fără să știm. Participăm la o grămadă de loterii chiar în acest moment. Ce bilet vom trage? În ceea ce privește celebritatea, unii oameni trag bilete câștigătoare. O mare parte din chestia asta ține de noroc chior. Totuși este posibil să crească șansele cuiva.

Tema celebrității este intrigantă în sine, nu în ultimul rând datorită suprapunerii sale cu tema și mai amplă a „succesului”. Voi avea ceva de spus despre ambele. E tentant să te concentrezi pe ceea ce este la modă sau pe vreun vehicul sau o tendință din ultimul an, din ultima lună, săptămână sau zi: cea mai recentă platformă de socializare, o nouă tehnologie, un

scandal nou, apariția bruscă a unei noi fețe, vreun talent excepțional, ceva paiete și sclipici, o minune lipsită de talent. Dar omenirea nu s-a prea schimbat, iar principiile generale și mecanismele despre care voi vorbi aici sunt la fel de vechi ca specia noastră și la fel de noi ca ziua de poimâine.

După cum vom vedea, tema celebrității este și o fereastră către o serie de probleme fundamentale care implică memoria, afacerile, cultura, sportul, politica, știința și (categoric) religia. Vor apărea în discuție ascensiunea creștinismului, gnosticismul, Gînghis Han, Holocaustul, Virginia Woolf, Albert Einstein, Barbie, Martin Luther King Jr., Muhammad Ali, Stephen King, Oprah Winfrey și Omul-Păianjen.

Bob Dylan a refuzat să spună de ce a devenit popular: „Nu încerci să înțelegi ce se întîmplă. Apreciezi întîmplările. Așa că nici n-o să vorbesc despre asta.” Cu tot respectul, domnule Dylan: încercăm să înțelegem ce se întîmplă. Așa că eu o să vorbesc despre asta.

## Pasiune trecătoare

La mijlocul secolului al XVIII-lea, Samuel Johnson, autorul primului dicționar al limbii engleze și al volumului *The Lives of the Poets*, a avut multe de spus despre fulgere, faimă și pasiuni. El a subliniat că oamenii sunt ocupați și că este greu să le atragi atenția. Din acest motiv, „niciun om nu poate fi formidabil decât pentru o mică parte din semenii săi”.<sup>4</sup>

Mai rău, aproape toată lumea este uitată rapid, chiar dacă oamenii devin celebri în timpul vieții. Vorbind despre scriitori în special, Johnson a declarat: „Dacă ne uităm în urmă, găsim nenumărate nume de autori care s-au bucurat cândva de o mare reputație, citați poate de cei frumoși, citați de cei

sclipitori și comentați de cei chibzuiți, dar despre care acum știm doar că au existat cândva”.<sup>5</sup> Johnson avea dreptate, dar a spus lucrurile numai pe jumătate. S-ar putea să nu știm nici măcar că au existat.

Johnson a făcut o distincție clară între faima în timpul vieții și faima de durată. În ceea ce privește renumele pe termen scurt, Johnson recomanda scepticismul și sublinia „bulele de faimă artificială, care sunt alimentate o vreme de un curent la modă, apoi se sparg dintr-odată și dispar”.<sup>6</sup> Dacă am putea recupera operele scriitorilor antici, celebri la vremea lor și acum pierduți, Johnson credea că nu vom fi impresionați. Ne-am întreba: de ce a crezut cineva că sunt speciali? Cum naiba au devenit celebri? După spusele lui Johnson, ne-am „întreba prin ce fel de infatuare sau capriciu ar putea fi remarcați”.<sup>7</sup>

Pasiunea și capriciul definesc faima de-a lungul vieții. Verdictul pe termen lung este, în opinia lui Johnson, mult mai de încredere. Exemplul său preferat? William Shakespeare. Unul dintre motive este că Shakespeare a fost un geniu incomparabil. Altul este că opera sa vorbește despre lucruri durabile, relevante nu numai pentru timpul și locul său, ci pentru specia noastră în sens larg. În același timp, Johnson a recunoscut că inclusiv faima de durată e o chestiune complicată. Vorbind despre Shakespeare, el a scris: „Totuși trebuie să se admită în sfârșit că, întrucât noi îi datorăm totul, și el ne datorează ceva; că, dacă o mare parte din laudele lui sunt generate de percepție și judecată, o mare parte se datorează obiceiului și venerației”.<sup>8</sup> Johnson a continuat: „Ne fixăm privirea pe harurile lui și ne-o ferim de diformitățile sale, și îi suportăm ceea ce la altul ar trebui să urâm și să disprețuim”.<sup>9</sup> Este un pic ca și cum ai fi îndrăgostit, nu-i așa?

Johnson a folosit termenul „bule”, la fel facem și noi. Îl folosim pentru a ne referi la prețurile sau popularitatea umflate

artificial, produse adesea de un sentiment al multora că *altor* oameni le place produsul ori persoana în cauză. E ușor să găsești bule imobiliare; bule ale unor cântăreți pop; bule de podcasturi; bule de laptop; bule ale unor emisiuni de televiziune; bule referitoare la acțiuni, ba chiar bule bursiere; bule ale vedetelor de cinema; bule ale romancierilor; și bule ale revistelor online.

Bulele se sparg. Icoana de ieri este eșecul de mâine. (Aceasta este tema piesei lui Bob Dylan „Like a Rolling Stone”: „Ochii nu ți se-ntorceau să vezi cum se-ncruntau/Măscăricii și jonglerii pe când te distrau.”\*) Pentru Johnson, faima este adesea un fel de bulă și este un produs al pasiunii sau al capriciului.

Johnson credea că ar trebui să avem încredere pe termen lung. Ar trebui oare?

Se spune adesea că *Cetățeanul Kane* că este cel mai bun film făcut vreodată. În 1942, a pierdut Oscarul în fața lui *How Green Was My Valley*.<sup>10</sup> Își mai amintește cineva de *How Green Was My Valley*?\*\*

The Dave Clark Five au fost un grup extrem de popular la începutul anilor 1960, deseori comparat cu marele lor rival, Beatles. Revistele de muzică au consacrat numeroase pagini chestiunii foarte controversate de a ști care grup era mai bun. În 1964 a fost publicată o revistă întreagă cu numele *Dave Clark 5 vs. Beatles*. Pe copertă era citat Ringo, care spunea: „Ei sunt doar simple imitații!” – iar Dave Clark afirma: „Mă voi duela cu Ringo!” The Dave Clark Five au vândut peste 100 de milioane de discuri.

---

\* Bob Dylan, „Ca o boschetară”, în *Sufflare în vânt: 100 de poeme*, traducere din engleză și prefață de Mircea Cărtărescu, Editura Humanitas Fiction, București, 2016, p. 96 (n.t.).

\*\* Film difuzat în România cu titlul *Ce verde era valea mea* (n.t.).

Îmi amintesc bine de Dave Clark Five; sunt scandalos de subestimați. „Glad All Over” este formidabil, iar „Bits and Pieces” și „I Like It Like That” sunt irezistibile, dar piesa lor cea mai bună este „Catch Us If You Can”. Este incredibil de exuberantă și e molipsitoare. Iată tema ei centrală: „Uite că vin iar, mhm/Prinde-ne de poți, mhm/Timpul e să ne mișcăm, mhm/Vom striga din răspuțeri”. După cum probabil ați ghicit, Dave Clark Five nu s-a apropiat de Beatles.

Dacă Johnson avea dreptate: *Cetățeanul Kane*, da, *Căsuța din vale*, nu; Beatles, da, Dave Clark Five, nu; Mozart, da, Salieri, nu; Jane Austen, da, Mary Brunton, nu. Johnson nu credea că faima pe termen lung ar putea fi un produs al pasiunii de moment sau al capriciului.

Amintiți-vă însă amendamentul lui. Cei care se bucură de o faimă durabilă *ne datorează ceva*. Când cineva sau ceva devine remarcabil, ne fixăm ochii asupra harurilor lor și îndurăm ceea ce am dispregui la alții.

Ideea de bule va fi esențială pentru argumentarea mea aici. Dar Johnson s-a înșelat. Nu a avut nimic de spus despre o întrebare centrală: cine are o șansă și cine nu? Cine are noroc și cine nu? Cine are apărători eficienți și cine nu? În orice caz, *faima pe termen scurt și faima pe termen lung nu sunt atât de diferite*. Cazul intragenerațional este cazul intergenerațional, setat pe repede înainte; cazul intergenerațional este cazul intragenerațional cu încetinitorul. Nu putem avea încredere în verdictul pe termen lung. Obiceiul și venerația, pasiunea și capriciul fac toată diferența, chiar și de-a lungul secolelor.

Johnson a greșit în mod vădit când a spus că, dacă am descoperi opera de mult pierdută a celor care au fost celebrați la vremea lor, am fi dezamăgiți de calitatea ei și ne-am întreba de ce a fost celebrată cândva. O mare parte din ceea ce s-a pierdut este într-adevăr extraordinar. Adeseori regăsim ceea

ce s-a pierdut și suntem impresionați de asta. Fulgerul lovește. S-ar putea să lovească într-un moment surprinzător: când o persoană care a fost ignorată în cea mai mare parte a vieții devine celebră la bătrânețe, sau când un poem ori un produs este celebrat la mulți ani după ce a fost scris sau fabricat.

Putem trage învățăminte serioase din asta. Ce este în „canon”? Acum? Peste 20 de ani? Peste 50 de ani? Există adevărate surprize uluitoare.

## ***Up Jumped the Devil***

Pentru un exemplu concret, să ne întoarcem la un alt scriitor pe nume Johnson – Robert, nu Samuel. Ați auzit de el?

Chitarist și compozitor extraordinar care a cântat blues, Johnson a murit în 1938.<sup>11</sup> Avea doar 27 de ani. În scurta sa viață, a fost departe de a fi celebru și a câștigat puțini bani. Câteodată cânta la colțul străzilor.<sup>12</sup> În cursul celor două sesiuni de înregistrări ale sale – și au fost doar două – el a înregistrat un total de 29 de cântece.<sup>13</sup> Știm foarte puține despre viața lui.

În 1961, în urma unei serii de accidente, Columbia Records a scos un album cu cântecelele sale, intitulat *King of the Delta Blues Singers*.<sup>14</sup> Cumva, albumul a prins. Din vorbă în vorbă, el a creat un fel de cult, care a inclus mulți dintre cei mai mari muzicieni populari începând din anii 1960 până în prezent.

A pus Johnson bazele muzicii rock and roll în forma sa actuală? Poate.

Eric Clapton l-a descris pe Johnson drept „cel mai important cântăreț de blues care a existat vreodată”.<sup>15</sup> Bob Dylan a spus că „cuvintele lui Robert Johnson îmi făceau nervii să

vibreze asemenea unor corzi de pian”.<sup>\*16</sup> Dylan a afirmat: „Sunetele tăioase ale chitarei ar fi putut sparge fereastra. Când Johnson a început să cânte, părea un tip ivit direct din capul lui Zeus, cu toată armura pe el.”<sup>\*\*17</sup> Și a adăugat: „Dacă nu aș fi ascultat albumul lui Robert Johnson la momentul potrivit, probabil că sute de versuri de-ale mele nu ar fi fost scrise niciodată”.<sup>\*\*\*18</sup> Oprți-vă la asta. Ne spune ceva important despre modul în care funcționează cultura (artă, muzică, literatură, afaceri, religie, politică).

Robert Johnson, atât de obscur în timpul vieții sale, este acum o personalitate emblematică. Se scriu cărți despre el; se fac documentare despre el. Oamenii speculează la nesfârșit despre viața lui misterioasă și modul în care și-a dobândit geniul. Există o legendă potrivit căreia într-o zi, în Mississippi, Johnson a mers la o răscruce de drumuri și a făcut un pact cu diavolul. Una dintre biografiile lui Johnson poartă numele *Up Jumped the Devil*; alta se numește *Crossroads*; o alta se intitulează *A Meeting at the Crossroads*.<sup>19</sup> De la Moby, muzicianul și compozitorul american, citire: „Pentru binele lui, îmi pare rău că Robert Johnson și-a vândut sufletul diavolului, dar pentru binele nostru și al muzicii mă bucur că a făcut-o”.<sup>20</sup>

Johnson nu și-a vândut sufletul, desigur. Dar este o metaforă captivantă pentru cei care fac lucruri extraordinare. La câteva decenii după moartea sa, Johnson a fost lovit de fulger.

Una dintre observațiile mele principale este că nu există nicio rețetă pentru a deveni celebru și, în acest sens, titlul pe care l-am ales e un pic înșelător. Acesta nu e un manual de utilizare. Loteriile sunt extrageri aleatorii. Gândiți-vă la

---

\* Bob Dylan, *Cronica vieții mele*, traducere de Dan Silviu Boerescu, București, Editura Humanitas, 2007, p. 273 (n.t.).

\*\* Idem, p. 271 (n.t.).

\*\*\* Idem, p. 277 (n.t.).

Eclesiastul: „Am mai văzut apoi sub soare că nu cei iuți aleargă, că nu cei viteji câștigă războiul, că nu cei înțelepți câștigă pâinea, nici cei pricepuți bogăția, nici cei învățați bunăvoința, ci toate atârnă de vreme și de împrejurări”.\*

Să nu ne contrazicem cu Eclesiastul. Dar, după cum vom vedea, factorii identificabili contează și pot fi luați în calcul. Calitatea este de asemenea importantă, bineînțeles. (Ce este calitatea? Bună întrebare.<sup>21</sup>) Apărătorii neobosiți contează foarte mult și pot juca un rol crucial: susținători individuali, manageri, fani, societăți, descendenți, copii devotați și păstrători ai flăcării. Johnson l-a avut pe Boswell; Beatleșii l-au avut pe Brian Epstein.

Zeitgeist\*\* poate ajuta sau poate răni. Uneori face diferența. Unii oameni prind un val uriaș; pentru alții nu există niciun val de prins. Connie Converse, despre care vom vorbi mai târziu, nu a reușit să găsească un val. (Este ea Robert Johnson al nostru? Sper că da. E prea devreme pentru putea a spune.) O poveste de viață irezistibilă, plină de drame și semne de întrebare, poate fi o scânteie. Misterele sunt bune.

Totuși ceea ce se întâmplă în timpul vieții cuiva este imprezvizibil și verdictul istoriei este nestatornic. Mulți oameni realizează ceva extraordinar, dar nu au avut niciodată o șansă – nici măcar șansa limitată pe care a avut-o Robert Johnson. Povestea pe care o voi spune este una despre răscruci de drumuri, gusturi schimbătoare, reînnoire, economie, oportunități și politică – și căi care se ivesc brusc, ca prin magie, la orizont.

---

\* Eclesiastul 9:11 (n.t.).

\*\* Spiritul timpului (n.t.).

**Partea  
întâi**

Remarcabil

# 1 | Uși glisante

Genialul film din 2019 *Yesterday* pune o întrebare provocatoare: ce s-ar întâmpla într-o lume în care Beatleșii n-ar fi existat niciodată, dar în care o singură persoană, ca prin magie, le știe toate cântecele și le livrează din nou acelei lumi?

Eroul filmului este un cantautor mediocru pe nume Jack Malik, care nu a reușit să atragă publicul și a abandonat cariera muzicală. Într-o noapte are loc o pană de curent la nivel mondial. Când luminile se sting, Malik suferă un accident de mașină.

Din fericire, nu este rănit grav. După ce iese din spital, ia prânzul cu un mic grup de prieteni care îi fac cadou o chitară. El le cântă „Yesterday”, piesa Beatleșilor. Lor place cântecul. Ceea ce nu este deloc surprinzător. Dar, în mod bizar, afirmă că nu au auzit-o până acum. Și, susțin ei, n-au auzit nici de Beatles.

Sigur că prietenii lui trebuie să-i facă o glumă, Malik intră pe internet. E șocat să descopere că în lumea în care trăiește acum Beatleșii sunt complet necunoscuți. Nici măcar Google nu știe nimic despre ei.

Ce naiba s-a întâmplat?

Poate că Julia, mama plină de farmec și adorată a lui John, nu i-a oferit niciodată o chitară? Poate că John Lennon și Paul McCartney nu s-au întâlnit niciodată? Poate că Paul a fost prea timid, în acea zi fatidică din Liverpool (6 iulie 1957), pentru a

se prezenta lui John? Poate că John era într-o dispoziție proastă și nu l-a invitat niciodată pe Paul să se alătore Quarrymen, trupa lui de la acea vreme? Poate că Julia nu a fost lovită și ucisă de un camion și poate că viața lui John a urmat un curs mai convențional și el nu a încercat să fie un muzician de rock?

Poate că Paul nu a reușit să obțină permisiunea tatălui său de a merge la Hamburg, unde Beatleșii au învățat să fie Beatleși? Poate că Brian Epstein, care a fost esențial pentru succesul lor, nu a devenit niciodată managerul lor? Poate că Epstein s-a descurajat și a obosit? Sau poate că Beatles au devenit un grup – John, Paul, George și Ringo –, dar nu au obținut niciodată un contract de înregistrări? (Au fost cât pe ce să nu-l obțină.)

Oricare ar fi răspunsul, Malik vede imediat o șansă incredibilă: știe melodiile Beatleșilor și *nimeni altcineva nu le știe*. Stă pe o mină de aur, pe o comoară. Înregistrează cântecele. Le interpretează. Devine o senzație mondială.

Într-una dintre cele mai dramatice scene ale filmului, compozitorul Ed Sheeran (interpretat de el însuși) îl provoacă pe Malik la un duel: *cine poate cânta cea mai bună melodie?* În fața unui public fascinat, Sheeran interpretează un cântec formidabil. Însă Malik răspunde cu „The Long and Winding Road”, o piesă specială Lennon-McCartney. Sheeran se recunoaște imediat înfrânt.

O mare parte din puterea filmului rezidă în efortul său, în mare măsură încununat de succes, de a încuraja publicul să asculte melodiile Beatleșilor ca și cum ar fi proaspete și noi – ca și cum le-am asculta pentru prima dată. Cum ar fi dacă doar ce-am auzit, seara trecută sau azi-dimineață, „I Saw Her Standing There”, „Let It Be”, „Yesterday”, „Carry That Weight” sau „Here Comes the Sun”? *Yesterday* invită spectatorii să pună această întrebare și, într-un fel, să experimenteze

răspunsul – să-i redescopere pe Beatleși. Întrucât Malik devine un fenomen planetar, filmul prezintă o versiune a Beatlemaniei fără Beatles. Mai subtil și la fel de interesant, el oferă o ipoteză empirică clară, pe care o face plauzibilă și intuitivă sau poate irezistibilă: *Beatleșii (cred) au fost extraordinar de mari, iar măreția lor a fost și este o garanție a unei popularități spectaculoase, oriunde și oricum a apărut muzica lor.*

N-ar fi minunat să gândim așa? Este greu să *nu* gândești așa. În 1966, John Lennon a provocat un scandal când a spus: „Acum suntem mai populari decât Isus”. (Cât privește faima și obscuritatea, citatul complet este și mai incendiar și intrigant de greșit: „Creștinismul va dispărea. Va dispărea și se va diminuea. Nu trebuie să aduc niciun argument pentru asta; am dreptate și se va dovedi că am dreptate. Acum suntem mai populari decât Isus; nu știi ce va dispărea mai întâi: rock’n’rollul sau creștinismul. Isus a fost în regulă, dar discipolii lui au fost grei de cap și mediocri. Ei au ruinat totul pentru mine pentru că au cam distorsionat lucrurile.”<sup>1)</sup> Sugerând că Beatlemania devine asemănătoare cu o religie, John a surprins ceva real în legătură cu adulara mondială, și poate chiar cu cultul, pe care Beatleșii o atrăgeau la acea vreme. Vezi imaginea din pagina următoare. (Remarca lui a ridicat și o întrebare: și totuși cum a devenit Isus atât de popular? Este edificator să vorbim despre Isusmanie? Vom reveni la asta.)

Cu toate țipetele alea, sigur erau destinați să aibă succes?

Poate că da. Dar într-o privință importantă *Yesterday* este o înșelătorie. Mulți oameni din public știu deja cântecele! Nu ne putem preface că nu le auzim. Pe măsură ce urmărim derularea filmului, începem să ne îndoim; pur și simplu nu putem crede că oamenii se comportă ca și cum n-ar fi ascultat Beatles sau n-ar fi auzit vreodată de ei. *Stai, ce?* Cine nu a ascultat niciodată „Yesterday”?

În mod cert, putem încerca să trăim fiorul ascultării muzicii lor de parcă ar fi nouă; filmul ne încurajează s-o facem. Și, într-o măsură uluitoare, chiar reușește. Numai că, spre deosebire de publicul din film, pentru noi cântecele sunt vechi. Le iubim deja. Nu trebuie să facem cunoștință cu ele. Prin urmare, filmul nu dovedește afirmația sa principală: și anume că, datorită muzicii lor minunate, succesul Beatleșilor și ascensiunea Beatlemaniei au fost efectiv inevitabile.

---

## The Beatles



Sursa: *The Beatles la Aeroportul Wellington*, 20 iunie 2013 via Creative Commons Attribution 2.0. Prin amabilitatea Archives New Zealand Te Rua Mahara o te Kāwanatanga.

---

E greu să reziști acestei afirmații, pentru că este reconfortantă și plăcută și pentru că apelează direct la intuițiile noastre. O face deoarece propune o poveste simplă despre cauzalitate: o muncă extraordinară produce recompense extraordinare.

Într-un fel sau altul, geniul este recunoscut. Nu ne putem imagina cu ușurință o lume în care cineva i-ar înlocui și eclipsa pe Beatleși, pe Jane Austen, pe William Wordsworth sau *Războiul stelelor*, pe Harry Potter sau pe Taylor Swift. Sigur nu există oameni și lucruri, pierdute în istorie, care au fost cu adevărat echivalentul lor – care au fost la fel de buni ca ei?

Dar intuițiile noastre ne induc în eroare. În domeniul succesului și eșecului, cauzalitatea este oricum, numai simplă nu. Clio, zeița istoriei, e șugubeață. Ea poate fi binefăcătoare. Poate fi crudă. E o șmecheră. Are un simț al umorului formidabil.

## **O notă personală.**

În 1965 aveam unsprezece ani și mergeam la Angier School, o școală publică din Waban, Massachusetts. (Încă există.) S-a întâmplat să dau de cel mai bun prieten al meu, pe care îl chema Roger. Roger a menționat că se înscrie la o „școală privată”, pe nume Rivers. (Încă există.) Nu știam ce este o școală privată, dar eram competitiv, așa că mi-am întreat părinții dacă n-ar trebui să mă înscriu și eu.

Mama a fost încântată. Tatăl meu nu a zis nimic. (Am aflat, zeci de ani mai târziu, că era îngrozit de cheltuieli.) Mama a făcut câteva cercetări. Un an mai târziu, m-a pus să mă înscriu la trei școli locale: Belmont Hill, Noble and Greenough și Middlesex. La școala publică aveam note destul de bune, dar nu grozave. Nu aveam niciun fel de relații. Am fost un sportiv destul de bun, dar nu unul grozav.

La interviul susținut la Belmont Hill și la Noble and Greenough nu m-am descurcat. Îmi amintesc bine de examinatorii posaci și neprietenoși din ambele locuri; nu păreau

câtuși de puțin interesați de mine. La Middlesex am fost uimit de carismaticul șef al comisiei de examinare, domnul Boynton, care m-a făcut să râd; m-am simțit imediat confortabil cu el. Belmont Hill și Noble and Greenough m-au respins. Middlesex m-a admis. Habar n-am de ce. Părea un miracol.

Middlesex a schimbat totul pentru mine. Școala m-a învățat să citesc și să scriu. M-a învățat să învăț. M-a învățat să alerg. A existat multă atenție personală. Când cădeam, un profesor mă ridica, prefăcându-se că nu observă că am căzut. Domnul Case m-a învățat latină. Domnul Tulp m-a învățat sport. Domnul Fortmiller m-a învățat literatură și teatru – Eugène Ionesco, Edward Albee, Samuel Beckett. Domnul Scott m-a învățat limba franceză (și s-a uitat în altă parte, într-o zi, când împreună cu colegii mei fumam, sau poate nu fumam, marijuana în camera noastră de cămin). Domnul Davis m-a învățat biologie. Profesorii mă cunoșteau; păreau că mă văd. Am avut mult noroc în viață. Cum ar fi fost dacă nu m-aș fi întâlnit cu prietenul meu Roger în ziua aceea? Și dacă mama nu ar fi trecut Middlesex pe lista noastră scurtă? Dacă domnul Boynton nu m-ar fi plăcut?

## O greșeală

Cu câțiva ani în urmă, o studentă genială de la Harvard – s-o numim Jane – a venit în biroul meu cu un proiect de cercetare fascinant. Voia să studieze sursele succesului.<sup>2</sup> Planul lui Jane era să contacteze zeci de oameni care au cunoscut un succes spectaculos în domenii diverse (afaceri, politică, muzică, literatură) și să vadă ce aveau în comun. Poate că toți au avut o copilărie dificilă. Poate că niciunul dintre ei nu a avut copilărie dificilă. Poate că toți se înfuriau repede. Poate că niciunul